

DVACET PĚT LET BEZ OLEGA SUSE

(9. 9. 1924–22. 11. 1982)

Když před pětadvaceti lety zemřel v Brně ve věku padesáti osmi let doc. dr. Oleg Sus, nebylo málo těch, kteří v tom viděli zpečetění konce jedné literární epochy spojené s časopisy *Host do domu* a *Věda a život* a s oživením kulturního i akademického dění v šedesátých letech, těch, kteří želeli nenahraditelné ztráty badatele, pedagoga, sarkastického literárního kritika a neúnavného redaktora, bez nějž si navázání na lepší část toho, co sebou přinesl konec šedesátých let, nebylo možno již představit. Na Filozofické fakultě naší univerzity působil od r. 1954 jako odborný asistent bývalého Estetického semináře, jenž byl součástí tehdejší Katedry dějin umění, a později (od r. 1964) na Katedře české a slovenské literatury, odkud r. 1971 musel odejít do ústraní, přičemž StB mu po dlouhé roky výhrůžně zakazovala pohybovat se i jen v okolí Filozofické fakulty.

Jeho přednášky prodchnuté mimickými výstupy, zvilou recesí, ale i hlubokou znalostí dějin literatury a estetiky stejně jako jeho osobní kouzlo – navenek morousovitého, uvnitř však laskavého, citlivého a plachého člověka –, jeho redakční energie a nezištná oddanost věci, to vše se zapsalo do povědomí celé generace studentů, spolupracovníků a hlavně přátel, z nichž mnozí – budiž jim za to dík – se mu snažili v dobách tzv. normalizace všemožně pomáhat, třeba tím, že pod jejich jménem dělal alespoň korektury sborníků.

Susovým hlavním oborem byla estetika, teorie umění, literární věda a kritika. Výsledkem jeho energie je dosud nepublikovaná bibliografie čítající zatím neuvěřitelných 1441 položek! Knižně debutoval pojednáním o dobové smíchové a satirické produkci *Metamorfózy smíchu a vzteku* (Blok 1963, 1965); další jeho knihy nemohly již vyjít, tak tisk *Geneze sémantiky hudby a básnictví v moderní české estetice* byl po druhé autorské korektuře rozmetán. Susovy kritiky najdeme v ponejvíce v *Hostu do domu*, například oněch „13 řádků O. Suse“, střelnou rubriku kritických miniatur vybroušenou později do pouhých sedmi řádků, ale také delší recenze a rozhovory a stati uveřejňované pod jeho jménem, šifrou „gs“ anebo pod řadou výmluvných pseudonymů (D. Bredon, De Death, Larsen, Olaf, A. Arché, Ajlavník, Olda Lelouš aj.). Publikoval i v *Plameni*, *Kultuře*, *Literárních novinách*, *Dialogu*, *Studentu* a v *Indexu* (spolu s M. Plešákem).

Susův teoretický odkaz tvoří několik desítek odborných studií o prehistorii českého strukturalismu, o významu Josefa Durdíka a estetického formalismu (formismu) 19. století, o Hegelově estetice, o Mukařovského pojmosloví pražské estetické školy, o Sartrově existencialismu, marxistické meziválečné estetice, o surrealismu, zrodu symbolistní estetiky a poetiky, o esteticko-semiotické antropologii a dále o kresleném humoru a teorii komična.

Některé z nich nebyly dosud publikovány, jiné pouze ve vzácných zahraničních edicích (jako například *Linguistic and Literary Studies in Eastern Europe*). Před deseti lety se o zhodnocení Susova odkazu pokusila konference *Oleg Sus Redivivus*, z níž vzešel stejnojmenný sborník (1994). Péčí manželů Jůzových vyšly Susovy studie o meziválečné avantgardě a surrealismu *Estetické problémy pod napětím* (1992) a nedávno péčí Jitky Bednářové kniha *Bez bohů geneze?* (Vetus Via, 1996), kterou autor připravoval k vydání v zastavené edici Čs. spisovatele *Otázky a názory*. Susovu bibliografii se pokoušel sestavit L. Soldán a nedávno P. Jančík.

Oleg Sus si hluboce uvědomoval, že je i s celou svou generací postaven tváří v tvář kolosální mašinérii, která ničí a křiví charaktery, předsevzetí i lidská díla a která nutí vyjadřovat se nepřímou, prostřednictvím zástupných témat, často způsobem, který ani nebude dalším generacím srozumitelný. Provázel jej neodbytný smysl pro absurditu, šaškovství a bláznovství („teorie šašků“). Na jednom místě svých *Metamorfóz smíchu a vzteku* s pochopením cituje větu papeže Pia XII.: „Synu můj, tvoje pochybnosti jsou neopodstatněné. Přece každý z nás na celém širém světě dělá za sebe šaška tam, kam ho postavila Prozřetelnost.“ – „I my,“ dodává Sus, „se můžeme považovat za šašky a svět za směšný třeba tam, kde sami sebe tvoříme nedokonale. Kde, po svém, ‚hřešíme‘. Kde pyšně, slovy, děláme dějiny, ale jejich lsti spíše obrábějí nás“.